

Saak Nr 119/88

IN DIE HOOGGEREGSHOF VAN SUID-AFRIKA(APPÈLAFDELING)

In die saak tussen:

HENDRIK JACOBUS MOLLER

Applikant

en

DIE STAAT

Respondent.

CORAM: E M GROSSKOPF, STEYN, EKSTEEN, ARRVERHOOR: 15 Mei 1990GELEWER: 1 Junie 1990

UITSpraak

E M GROSSKOPF, AR

Wat tans voor die hof dien is, eerstens, n aansoek om kondonاسie vir die laat indiening van n oorkonde op appèl deur die applikant, en, tweedens, n appèl deur die prokureur-generaal ingevolge artikel 311 van die Strafproseswet, no. 51 van 1977. Die omstandighede is soos volg.

Die applikant het in die Streekhof Pretoria tereggestaan op vyf aanklagte van motordiefstal, asook op twee aanklagte van oortredings van die Wet op Wapens en Ammunisie, No 75 van 1969. Laasgenoemde twee aanklagte speel geen rol meer in hierdie saak nie en ek hoef nie verder na hulle te verwys nie. Nieteenstaande n pleit van onskuldig op die aanklagte van motordiefstal, is die applikant op 15 September 1983 as volg skuldig bevind: op die eerste aanklag, aan heling, en op aanklagte 2 tot 5, aan oortredings van artikel 37 van die Algemene Regswysigingswet, no. 62 van 1955. Ek sal voortaan na hierdie artikel verwys bloot as "artikel 37". Die applikant is op die eerste aanklag tot vier jaar gevangenisstraf gevonniss, en

op aanklagte 2 tot 5 tot een jaar gevangenisstraf elk. Die vonnisse op aanklagte 2 en 3 is samelopend gemaak met die vonnisse op aanklagte 4 en 5. Die applikant se effektiewe gevangenisstraf het dus ses jaar beloop. Hierna het die applikant n geslaagde aansoek aan die Transvaalse Provinsiale Afdeling gerig om tersydestelling van die skuldigbevindinge en vonnisse en terugverwysing na die Streekhof vir die aanhoor van verdere getuienis. Sodanige getuienis is aangehoor, en op 23 Mei 1985 het die landdros die applikant weer skuldig bevind soos vantevore, en dieselfde vonnisse opgelê.

Die applikant het appèl aangeteken na die Transvaalse Provinsiale Afdeling teen sy gemelde skuldigbevindinge en vonnisse. Wat aanklag 3 betref het die hof (KIRK-COHEN en SCHABORT RR) bevind dat die feitegrondslag soos deur die hof bevind, nie regtens n oortreding van artikel 37 uitmaak nie. Die applikant se appèl teen daardie aanklag is dus gehandhaaf. Ten opsigte van die ander aanklagte is sy appèl teen die skuldigbevindinge en vonnisse afgewys. Met verlof van die

hof a quo het albei partye n appèl aangeteken na hierdie hof - die applikant teen sy skuldigbevindinge en vonnisse insoverre hulle deur die hof a quo in stand gehou is, en die Prokureur-Generaal teen die handhawing van die appèl op die derde aanklag.

In sy aansoek om kondonasie getuig die applikant dat sy fondse uitgeput was op 14 Mei 1986 toe hy verlof om te appelleer bekom het, en dat hy nie geld vir die voorbereiding van die oorkonde gehad het nie. Hy het gevolglik toestemming van die Staat verkry dat indiening van die oorkonde uitgestel word tot 31 Desember 1986. Die applikant het toe besluit om van prokureurs te verander. Volgens sy getuienis het hierdie verandering nie vrugte afgewerp nie. Na heelwat probleme het hy na sy oorspronklike prokureurs teruggekeer. Hy het ook genoeg geld in die hande gekry om die appèl te finansier. Die oorkonde is uiteindelik op 29 Maart 1988 geliasseer, 15 maande na die ooreengekome datum.

Ek wil nie volledig op die applikant se relaas, wat met heelwat besonderhede in sy aansoek weergegee word, ingaan nie.

Sy verduideliking vir hierdie lang vertraging is nie in alle opsigte bevredigend nie, en daar is sekere aspekte wat meer oortuigend sou gewees het as die applikant stawende getuienis aangebied het. Ek meen egter dat, ten spyte van hierdie tekortkominge, die aansoek behoort te slaag as daar redelike vooruitsigte op sukses op appèl is. Ek gaan dus voort deur te oorweeg of daar sulke vooruitsigte is. Terselfdertyd sal ek die Prokureur-Generaal se appèl behandel.

Die getuienis in hierdie saak was kortliks soos volg. Die applikant is 'n opgeleide motorwerktuigkundige en die eienaar van 'n skroötfabriek. Op die kleinboerdery waar hy woon het hy fasiliteite om aan motors te werk. Ene Heyns was 'n jarelange kennis en sakevriend van die applikant in die motorhandel. In Desember 1982 het die polisie Heyns se beweerde aandadigheid aan motordiefstalle ondersoek. Heyns het selfmoord gepleeg. Op 28 Desember 1982 het sersant De Beer van die Suid-Afrikaanse Polisie die applikant se kleinboerdery besoek. Daar het hy die voertuie of artikels gevind ten opsigte waarvan die applikant aangekla is.

Hulle was die volgende:

Aanklag 1: n Groen Mercedes motor .

Aanklag 2: n Rooi Datsun bakkie

Aanklag 3: n Roomkleurige Datsun bakkie

Aanklag 4: n Toyota Hi Ace paneelwa

Aanklag 5: n Volkswagen enjin.

Die applikant het aan De Beer gesê dat hy hierdie vier voertuie en enjin by Heyns gekoop het. Soos later sal blyk het die applikant by sy verhoor afgewyk van hierdie verklaring. By die verhoor was dit gemene saak dat die voertuie en enjin gesteelde goedere was, hoewel die applikant steeds beweer het dat hy nie daarvan bewus was toe hy die artikels in besit geneem het nie en selfs nie toe De Beer by hom gekom het nie.

Dit is hierdie agtergrond waarteen die getuienis op die individuele aanklagte oorweeg moet word. Ek sal eers die getuienis ten opsigte van die eerste aanklag behandel en daarna die getuienis op die ander vier aanklagte.

Aanklag een. Ten spyte van die applikant se verklaring

aan sersant De Beer dat hy die voertuig wat betrokke was by hierdie aanklag by Heyns gekoop het, was dit gemene saak by die verhoor dat hy dit inderdaad van ene Van Rensburg verkry het. Van Rensburg het 'n insleepdiens en ook 'n paneelklop-besigheid gehad en was goed bevriend met die applikant. Ten tyde van die verhoor het hulle mekaar reeds nagenoeg ses tot agt jaar geken. Gedurende Augustus 1982 het ene Van den Berg vir Van Rensburg genader en aan hom die betrokke Mercedes aangebied. Van Rensburg het nie self geld hiervoor gehad nie en het dit op sy beurt aan die applikant aangebied, wat dit by hom gekoop het. Van Rensburg het getuig dat hy geweet het dat die voertuig gesteel was en hierdie feit ook aan die applikant oorgedra het toe hulle oor die koop onderhandel het. Hierdie getuienis word deur die applikant betwis. Ek kom later daarop terug. Dit is egter gemene saak dat die motor na die applikant se kleinhoewe geneem is. In November 1982 het die applikant die wrak van 'n roomkleurige Mercedes Benz 280E van ene Bosch gekoop. Onderdele van hierdie wrak (en, in besonder, die enjin) is in die groen

Mercedes, wat die onderwerp van hierdie aanklag was, ingebou. Gerieflikheidshalwe sal ek na die twee voertuie verwys onderskeidelik as "die wrak" en "die groen Mercedes". Die onderstelnommer is uit die wrak verwyder en ingesweis in die groen Mercedes. Ook die wrak se nommerplaat, lisensieskyfie en derdepartyversekering-skyfie is na die groen Mercedes oorgeplaas. Die eindresultaat was dus dat die groen Mercedes volgens enjinnommer, registrasienommer, onderstelnommer, lisensieskyfie en derdepartyversekering-skyfie die identiteit van die wrak aangeneem het.

Die applikant se weergawe was dat hy die groen Mercedes vir Heyns gekoop het. Dit was ook op Heyns se versoek dat hy die wrak by Bosch gekoop het en die enjin by die groen Mercedes ingebou het. Heyns self het van tyd tot tyd by die applikant se perseel aan die motors gewerk. Die applikant het nie die onderstelnommer uit die wrak verwyder en dit in die motor ingesweis nie en hy kon alleen vermoed dat Heyns dit moes gedoen het. Die applikant was nie bewus dat dit plaasgevind het voordat

die polisie dit ontdek het nie. Ook die ander dade om die identiteit van die groen Mercedes te laat ooreenstem met die wrak het nie met sy kennis geskied nie.

In sy uitspraak van 15 September 1983 het die streeklanddros die getuienis van Van Rensburg ten effekte dat hy aan die applikant gesê het dat die groen Mercedes 'n gesteelde voertuig was, aanvaar, en die applikant se ontkenning verwerp. Die landdros se redes was kortliks soos volg. Hy het begin deur te noem dat Van Rensburg se getuienis in verskeie opsigte vatbaar vir kritiek was. Van Rensburg was self 'n deelnemer aan die misdaad in aanklag no. 1 beweer. Daar was ook verskeie opsigte waar hy onseker van homself was en toegewings moes maak dat sy getuienis oor sommige sake nie korrek was nie. Die hof het egter nie die indruk gekry dat hy as getuie opsetlik getuienis gefabriseer het nie maar eerder dat as gevolg van die verloop van tyd sekere gebeure of gesprekke nie meer absoluut duidelik in sy geheue was nie. Die applikant daarenteen, so bevind die landdros, was duidelik leuenagtig. Soos reeds gemeld het hy

aanvanklik gesê dat hy die groen Mercedes van Heyns gekry het.

In sy getuienis moes hy egter toegee dat dit 'n leuen was en dat

hy dit by Van Rensburg gekoop het. Sy verduideliking hiervoor

was dat hy op die dag van sy arrestasie by Van Rensburg aangegaan

het en laasgenoemde hom gevra het om niks van sy verbintenis met

die Mercedes te vertel nie. Hierdie leuen werp twyfel op die

applikant se geloofwaardigheid. Dit blyk verder dat die

applikant geen dokumente vir die voertuig van Van Rensburg bekom

het nie en dat Van Rensburg inderdaad nie dokumente aan hom kon

verskaf nie. Die applikant se getuienis was dat hy die voertuig

vir Heyns gekoop het en nie die moeite gedoen het om vir Heyns

die nodige dokumente te kry nie. Dit weer eens is 'n

onwaarskynlike stelling, veral aangesien dit die getuienis van

die applikant was dat Heyns en Van Rensburg mekaar nie geken het

nie en dat Heyns derhalwe nie self die dokumente van Van Rensburg

kon verkry nie.

Dan was daar die getuienis oor die sogenaamde "warm voertuig". Van Rensburg het getuig dat hy nie kon onthou in

presies watter terme hy vir die applikant gesê het dat die voertuig gesteel was nie. Onder meer het hy getuig dat hy moontlik na die voertuig kon verwys het as 'n "warm" voertuig. Dit was gemene saak tussen hom en die applikant se advokaat dat dit 'n gesteelde voertuig sou beteken. Toe die applikant self later getuig het, het hy ontken dat Van Rensburg hoegenaamd aan hom te kenne gegee het dat die voertuig gesteel was. Hy het toegegee dat Van Rensburg miskien die byvoeglike naamwoord "warm" kon gebruik het, maar het gesê dat hy nie juis ag geslaan het daarop nie en dat hy dit sou vertolk het as 'n vinnige voertuig. Hierdie getuienis is duidelik onaanvaarbaar.

'n Belangrike aspek waarop die landdros sterk gesteun het was die oorplanting van die wrak se onderstelnummer in die gesteelde Mercedes. As die applikant onder die indruk was dat die transaksie tussen hom en Van Rensburg 'n wettige een was, kon hy uiteraard nie vir Heyns gesê het dat die voertuig gesteel was nie. Heyns self het nie vir Van Rensburg geken nie en kon dus ook nie hierdie inligting van Van Rensburg bekom het nie. Hoekom

sou Heyns dan die onderstelnommer van die wrak oorplaas en insweis in die bak van die gesteelde Mercedes? En as Heyns dit nie gedoen het nie, was die applikant die enigste persoon wat dit kon gedoen het. Die applikant op sy beurt sou nie die onderstelnommer oorgeplant het tensy hy dit gedoen het om die oorsprong van die groen Mercedes te verberg nie, met ander woorde, tensy hy bewus was dat die groen Mercedes gesteel was en hy ontdekking wou vermy nie.

Die logika van die landdros se beredenering in hierdie verband is myns insiens onomstootlik en dit het klaarblyklik ook 'n aansienlike uitwerking op die applikant gehad. Na sy skuldigbevinding het hy, soos reeds vermeld, by die Transvaalse Provinsiale Afdeling aansoek gedoen om tersydestelling van die skuldigbevinding en 'n terugverwysing na die landdros vir die aanhoor van verdere getuienis. Die beoogde getuienis sou aantoon dat Heyns en Van Rensburg mekaar inderdaad geken het. Die oogmerk was dan klaarblyklik om dit minder onwaarskynlik te maak dat dit Heyns was wat die

onderstelnummer uit die wrak verwyder het en in die groen Mercedes ingesweis het. Die volgende verdere getuienis is toe gelei. Die eerste getuie was ene Chauke, 'n Swart man wat getuig het dat hy gedurende 1982 vir Heyns gewerk het. Toe hy gevra is of hy Heyns gehelp het om aan motors te werk het hy ontkennend geantwoord. Hy het ook getuig dat hy nooit Van Rensburg by Heyns se woning gesien het nie. 'n Vorige teenstrydige verklaring is aan hom gestel en hy het erken dat dit vals was maar gesê dat hy hierdie valse verklaring verstrek het omdat die applikant hom 'n bedrag geld daarvoor aangebied het. Die verdediging het hierdie getuie dus gediskrediteer.

Daarna is 'n verdere getuie, ene Kgokane, namens die applikant geroep. Hy ook het van 'n vroeëre beëdigde verklaring afgewyk en beweer dat die applikant hom betaal het om valse getuienis af te lê. Hy ook is gediskrediteer.

Ten slotte het die applikant se vrou getuig. Sy het gesê dat sy teen die einde van 1982 by die applikant se skroofterf vir Heyns in besit gesien het van vier items, naamlik

h nommerplaat van h motor, h stuk metaal van ongeveer 18 duim lank van dieselfde kleur as die Mercedes wrak met nommers daarop, h swart plaatjie met nommers op en h blou plaatjie met nommers op. Heyns het om een of ander rede die blou plaatjie agtergelaat. Die plaatjie is by die hof ingedien as h bewysstuk en dit is gemene saak dat die besonderhede op die plaatjie verwys na die wrak. Die afleiding moet dus gemaak word, so is betoog, dat Heyns inderdaad aan die wrak gewerk het en dele daarvan verwyder het. Hy kon dus ook dele daarvan oorgeplant het op die groen Mercedes.

Die landdros het nie Mev. Moller se getuienis aanvaar nie. Hy wys daarop in sy uitspraak van 23 Mei 1985 dat Mev. Moller altyd as h getuie beskikbaar was en dat dit derhalwe effens verbasend is dat sy eers geroep is nadat die saak heropen is. Die blou plaatjie waarna sy verwys kon op enige stadium uit die wrak geneem gewees het, ook deur die applikant. Die applikant se vrou het h klaarblyklike motief om hom te probeer beskerm. In die verlede het sy reeds gelieg vir hierdie doel.

Toe die polisie die nag opgedaag het om die applikant te arresteer en hy gevlug het (n insident wat ek later beskryf), het sy aan die polisie gesê dat die applikant in Durban agtergebly het waar hulle met vakansie was. By n ander geleentheid tydens die ondersoek toe die polisie wou weet wat in n sekere vertrek was het sy gesê dat die plek leeg was en dat die applikant n musieksentrum of radio daar aanhou. Toe die vertrek oopgemaak is, is daar egter verskeie gesteelde artikels daar gevind, insluitende n gesteelde motor. Die landdros het gevolglik tot die gevolgtrekking gekom dat weinig waarde aan die applikant se vrou se getuienis geheg kon word. Die aanvullende getuienis wat na heropening van die saak gelei is het gevolglik nie die landdros se standpunt verander dat die applikant se skuld behoorlik bewys was nie. Soos reeds gemeld, het hy die vorige skuldigbevindinge en vonnisse herhaal.

Die heropening van die applikant se saak het dus niks opgelewer om twyfel te werp op die vroeëre getuienis dat Heyns en Van Rensburg mekaar nie geken het nie. Die hof se

afleiding dat dit dus alleen die applikant kon gewees het wat die onderstelnommer van die wrak op die motor oorgeplant het, het nog staande gebly. En soos reeds gemeld, hierdie afleiding dra heelwat daartoe by om Van Rensburg se geloofwaardigheid te ondersteun waar hy getuig het dat die applikant daarvan bewus was dat die Mercedes gesteel was.

In argument voor ons is daar betoog deur Mnr. Ferreira, namens die applikant, dat Van Rensburg se getuienis verwerp moes gewees het en dat die applikant se getuienis as redelik moontlik waar aanvaar moes gewees het. Hy het veral klem gelê op die swakhede in Van Rensburg se getuienis waarna die landdros in sy uitspraak ook verwys het. In besonder wys hy ook daarop dat Van Rensburg in 'n stadium toegegee het dat hy vir die applikant kon gesê het dat die voertuig behoort het aan 'n dame wat nie die paaielemente daarop kon bekostig nie en dit derhalwe wou verkoop het. Soos ek Van Rensburg se getuienis lees, getuig hy egter steeds dat hy aan die die applikant gesê het dat die voertuig inderwaarheid gesteel was. Dit wil in een passasie in herverhoor

voorkom dat hy in 'n vroeë stadium van die onderhandelinge die verhaal van die dame in geldnood aan applikant vertel het ooreenkomstig inligting wat hy van Van den Berg ontvang het. Later, nadat hy weer met Van den Berg gepraat het, het hy egter, volgens sy getuïenis, pertinent aan die applikant gesê dat die motor gesteel was. Die inligting wat Van Rensburg oorspronklik van Van den Berg verkry het sou egter ook geen regverdiging aan die applikant gebied het om die motor te koop nie. Volgens Van Rensburg het Van den Berg hom gesê dat die dame wat nie die paalemente kon betaal nie, die motor wou verkoop en dan aan die assuransiematskappy (en vermoedelik die huurkoopverkoper) sê dat dit gesteel was.

Die applikant se eie getuïenis was tot die effek dat hy nooit kennis gehad het dat die betrokke Mercedes Benz 'n gesteelde voertuig was nie en dat hy deurgaans geglo het dat dit verkoop word omdat die verkoper nie die balans van die koopprys wat nog deur haar verskuldig was, kon betaal nie. By ontleding blyk dit dat hierdie weergawe onwaarskynlik en onaanvaarbaar

was. Die applikant se getuienis oor wat die uitstaande bedrag op die voertuig was het gewissel tussen R5 500 en R6 000. Daarbenewens het die applikant getuig dat hy die prys nog verder afgekibbel het na R5 250. Dit was, volgens hom, nadat Heyns, vir wie hy die motor gekoop het, aan hom gesê het dat dit n "bargain" was teen die prys wat gevra word. Hoekom die applikant sou kibbel om vir Heyns nog n verdere verlaging in die prys te kry waar hy, volgens hom, self geen voordeel daaruit sou kry nie is nie duidelik nie. Dit is nog te meer so waar die verkoper van die voertuig geld benodig om die uitstaande bedrag op n huurkooptransaksie te betaal. Verder lyk dit onwaarskynlik dat die applikant te goeie trou n motor onder sulke omstandighede sou koop sonder om seker te maak dat daar inderdaad n huurkooptransaksie was en dat hierdie transaksie afgehandel sou word deur die betaling wat hy aan Van Rensburg maak nie. Sonder sodanige kennis sou hy steeds in die posisie kon gewees het dat die eiendomsreg nog in die huurkoop- verkoper setel en dat hy geen regte hoegenaamd deur sy betaling verkry nie. Die getuienis

dat hy gemeen het dat Van Rensburg h tussenganger was, direk of indirek, tussen hom en die dame wat nie haar paalemente kon betaal nie, is dus op sigself uiters onoortuigend. Geneem saam met die ander faktore wat ek hierbo bespreek het en wat die landdros in ag geneem het, was daar na my mening oorweldigende redes om van Rensburg se getuienis, ten spyte van die swakhede daarin, te aanvaar dat die applikant geweet het dat die voertuig gesteel was toe hy dit in sy besit geneem het; en om die applikant se ontkenning daarvan te verwerp. Myns insiens was die applikant dus korrek skuldig bevind op hierdie aanklag en het die hof a quo geensins gefouteer deur sy appèl teen sy skuldigbevinding af te wys nie.

Dit bring my dan by aanklagte twee tot vyf. Daar sal onthou word dat die applikant aanvanklik aan sersant De Beer gesê het dat hy die artikels waaroor hierdie aanklagte gaan, van Heyns gekoop het. By die verhoor was sy weergawe egter effens anders. Ten aansien van aanklag 2 het applikant getuig dat die betrokke voertuig deur Heyns na hom gebring is om die masjien uit te haal

sodat dit na die ingenieurs geneem kon word vir werk daaraan. Die masjien is later deur Heyns teruggebring en weer in die voertuig teruggeplaas. Die voertuig was nog op die applikant se perseel toe hy gearresteer is. Die roomkleurige Datsun bakkie wat ter sprake is in aanklag 3 is deur Heyns by die applikant se perseel aangebring sodat dit daar vir Heyns bewaar kon word. Wat aanklag 4 betref, het Heyns die Toyota voertuig een aand daar aangebring en die applikant gevra om dit in sy motorhuis te parkeer. Na sowat twee weke het die appellant die voertuig van Heyns gekoop. En die Volkswagen enjin waaroor aanklag 5 gaan, het die applikant van Heyns gekoop vir sy eie gebruik.

Soos reeds gemeld is die applikant ten opsigte van hierdie aanklagte skuldig bevind aan 'n oortreding van artikel 37(1) van Wet 62 van 1955. Voordat ek op die feite ingaan is dit wenslik om eers te oorweeg wat die presiese trefwydte van hierdie artikel is, veral ook met die oog op die applikant se sukses in die hof a quo met betrekking tot aanklag 3 en die Prokureur-Generaal se appèl teen die handhawing van die appèl op daardie aanklag.

Artikel 37(1) van Wet 62 van 1955 lui soos volg:

"Iemand wat op enige wyse, behalwe by 'n openbare verkoping, ander gesteelde goed as 'vee' of 'produkten' soos in artikel dertien van die 'Veediefstal Wet, 1923', omskrywe, van iemand anders verkry of in sy besit ontvang sonder om redelike gronde, waarvan die bewyslas op eersgenoemde persoon rus, daarvoor te hê om ten tyde van sodanige verkryging of ontvangs aan te neem dat die goed die eiendom is van die persoon van wie hy dit ontvang of dat daardie persoon deur die eienaar van die goed behoorlik gemagtig is om daarvoor te beskik of om dit van die hand te sit, is aan 'n misdryf skuldig en by skuldigbevinding strafbaar met die straf wat by 'n veroordeling weens die ontvangs van gesteelde goed wetende dat dit gesteel is, opgelê kan word behalwe vir sover die oplegging van so 'n straf verpligtend is."

In die onderhawige geval is dit gemene saak dat die vier motorvoertuie en een enjin wat die onderwerp van die aanklagte vorm, gesteelde goed was. Die vraag wat geopper word deur die Prokureur-Generaal se appêl is of die applikant die voertuig betrokke in die derde aanklag "van iemand anders verkry of in sy besit ontvang" het. Die hof a quo het die volgende gesê oor die feite van hierdie aanklag.

"Daar is geen getuienis wat die appellant se weergawe dat Heyns hierdie bakkie aan hom gelewer het, weerspreek nie. Voorts is nie bewys gelewer, behoudens die appellant se eie weersprekende weergawe, dat hierdie bakkie nie bloot in sy bewaring geplaas is nie. Alles in ag genome sou ek ook hierdie verduideliking nie as so vergesog of onwaarskynlik kon bestempel dat dit nie as redelik moontlik waar kan deurgaan nie."

Weens hierdie bevinding moes die hof beslis of die applikant die voertuig van "iemand anders verkry of in sy besit ontvang" het binnê die betekenis van die artikel. Dit was gemene saak dat die applikant dit nie "verkry" het nie, en die enigste vraag was dus of hy dit "in sy besit ontvang" het. Hierdie element word in die Engelse teks weergegee as "receives into his possession", 'n uitdrukking wat reeds lank in ons reg voorkom met betrekking tot heling en verwante misdade. So het Gardiner en Lansdown in die eerste uitgawe van hul South African Criminal Law and Procedure in 1919 heling ("receiving stolen property") as volg omskryf:

"Anyone who receives into his possession property which he knows to be stolen is guilty of an offence."

Hierdie omskrywing was nog gangbaar in 1945 toe R v Von Elling 1945 AD 234 beslis is. Ek sal later in groter besonderheid met hierdie beslissing handel.

Wat ons wettereg betref, het die Veediefstal Wet, no. 26 van 1923, met betrekking tot "gestolen vee of gestolen produkte" 'n bepaling soortgelyk aan artikel 37(1) gehad. Dit het gegeld ten opsigte van iemand wat sodanige gesteelde goed "verkrijgt of in zijn bezit ontvangt" ("acquires or receives into his possession") - met ander woorde, dieselfde uitdrukking wat in artikel 37(1) gebruik word. (Tans verskyn hierdie bepaling in artikel 3 van die Wet op Veediefstal, no. 57 van 1959). 'n Soortgelyke bepaling het voorgekom in artikel 22 van The Stock and Produce Theft Repression Consolidation Act, no. 35 van 1893 van die Kaap die Goeie Hoop. Hierdie artikel het die ontvangs in besit egter beperk deur die woorde "by way of purchase, bargain, exchange or gift".

Eienaardig genoeg is die betrokke begrip, ten spyte van

sy eerbiedwaardige ouderdom en groot praktiese belang, nie gesaghebbend oorweeg voor Von Elling se saak (supra) nie. Von Elling was voor 'n spesiale hoërhof aangekla van die diefstal van 'n motorvoertuig. Hy is skuldig bevind aan begunstiging by 'n diefstal gepleeg deur ene Van Rensburg. Op appèl was dit gemene saak dat die spesiale hof geen jurisdiksie gehad het om Von Elling aan begunstiging by diefstal skuldig te bevind nie. Die vraag was dus of hy ooreenkomstig die bewese feite aan 'n ander misdaad wat binne die verhoorhof se bevoegdheid geval het, skuldig bevind kon word. Die hof se feitebevindinge was dat Von Elling geweet het dat Van Rensburg die motor gesteel het, en dat hy dit op versoek van Van Rensburg bestuur het van die middestad van Pretoria na ene Dommissie se perseel in een van die oostelike voorstede van Pretoria waar hy dit in die motorhuis geparkeer en versteek het.

Op sterkte van hierdie getuienis het die appèlhof eerstens beslis dat Von Elling aan diefstal skuldig bevind kon word. Die hof het egter voortgegaan deur die volgende omtrent

heling te sê (op bl. 250-1):

"I am also of opinion that on the findings of the trial Court a verdict of receiving stolen property knowing it to have been stolen would have been competent, that being a verdict which the Special High Court had jurisdiction to bring in on a charge of theft, by virtue of sec. 11 of War Measure 13 of 1942. It was argued by Mr. van Reenen that this verdict was not competent because von Elling did not have possession or control of the car and did not hold the car for his own profit or gain. The history of this offence in South Africa is discussed in Maserow's case. The nature of the crime appears from the stereotyped form of charge in use in South Africa which commences by alleging that the accused is guilty of receiving stolen property knowing it to have been stolen, and then (after alleging the theft of the property in question) proceeds to allege that the accused did wrongfully and unlawfully receive and take the said property into his possession, well knowing the same to have been stolen. The definition of the offence in Gardiner and Lansdown's book is: 'Anyone who receives into his possession property which he knows to have been stolen is guilty of an offence.' I am not aware of any authoritative decision which defines the meaning of the expression 'receive into his possession.' In my opinion possession does not mean juridical possession in the sense that the accused must receive the property with the intention of holding it as his own. In the present case von Elling, while driving the car to Dommissie's garage, had the physical detention and control of the car and that, in my opinion, constituted receiving it into his possession. As he knew when he took the car into his control that it was stolen, he

committed this offence. It is no answer to say that van Rensburg requested him to take the car to Dommissie's garage. Nor is it a defence that von Elling apparently had no personal financial interest in the car."

Von Elling se saak het dus te doen gehad met die gemeenregtelike misdaad van heling. Dit is egter redelik om te vermoed dat die wetgewer nie bedoel het om n ander betekenis aan die begrip "in besit ontvang" te heg in artikel 37 en sy eweknie in die wette oor veediefstal as wat toepaslik was by heling nie. Ons regspraak het dan ook Von Elling se saak gevolg ten opsigte van gemelde wette. Wat die vroeëre sake betref, sien R v Luthingo 1961(2) SA 343 (N) op bl. 344 D-H en S v Nel 1963(1) SA 383 (T) op bll. 384 G tot 385 D. In Luthingo se saak het die appellant goedere wat inderdaad gesteel was, in sy voertuig vervoer saam met die dief. Onder hierdie omstandighede het die hof bevind op bl. 344 H dat die appellant moontlik "custody" van die goedere gehad het, maar dat hy nie die beheer daaroor gehad het wat deur Von Elling se saak vereis word nie deurdad, so wil dit blyk, die dief self beheer uitgeoefen het.

Nel se saak het gegaan oor artikel 3 van die Wet op Veediefstal. Daar het die appellant die gesteelde vee in veilige bewaring namens 'n ander persoon gehou. Die hof het as volg beslis (, op bl. 385 B-D):

"... in neither von Elling's case nor Luthingo's case did the Court indicate what the nature of the control must be in order to constitute 'receiving into possession' within the meaning of sec. 2. It seems to me that although mere physical custody of cattle or goods carries with it some measure of control, a custodian for safe custody, as accused must be regarded if his evidence may reasonably be true, had a duty to control the cattle in order to discharge his obligation to the person to whom he gave the undertaking of safe custody. Such duties do not constitute rights of control in the sense which it seems to me is necessary in order to bring the appellant within the mischief of the section."

Vir hierdie gevolgtrekking is gesteun op vorige gewysdes, insluitende Von Elling se saak (supra) asook op die oorweging dat, indien die blote bewaring van gesteelde eiendom vir 'n ander strafbaar sou wees, die volgende resultaat sou volg (bl. 383 H):

"Thus if a person was aware or suspected that stock was offered for sale by the thief thereof and detained the

stock with the object of informing the police and handing over possession to them this would constitute a criminal contravention. Such an intention cannot in reason be credited to the Legislature."

Nel se saak is gevolg in S v Mtolo 1963(3) SA 676 (T) op bl. 679

F-H. In Mtolo se saak het die appellant die betrokke goedere

ontvang van sy nefie, Daniel, wat saam met hom in die huis gewoon

het. By 'n deurlees van die uitspraak wil dit voorkom dat die

goed miskien steeds onder Daniel se beheer was (soos in Luthingo

se saak, (supra)) en dat die appellant derhalwe nie in besit

daarvan was nie. Die hof het die saak egter beslis op die basis

dat die veilige bewaring van goed vir 'n ander persoon nie op

besit vir die doeleindes van artikel 37 neerkom nie. Hiervoor

word gesteun op Nel se saak (supra) maar die hof verskaf ook die

volgende beredenering van sy eie (op bl. 679 A-E):

"It is manifest that that provision is one which has far-reaching consequences upon the rights of individuals. It raises a presumption in certain circumstances that a person has been guilty of a serious crime. It is therefore a provision which calls for narrow construction within the limits permitted by its language. And it is certainly not permissible, in construing it, to equate possession to mere detentio.

While it is easy to understand the reasons of public policy which moved the Legislature to create a rebuttable presumption of criminality against one who assumes control of stolen goods with the intent to deal with them for his own benefit, it is difficult to accept the view that it was intended to bring about that situation in relation to a person who has received the detentio of such goods solely on behalf of another. It is not unreasonable to expect a person in the former class to satisfy himself with regard to the title of the one from whom he receives the goods; but to expect that of a person in the latter class would hardly be reasonable.

On the broad construction contended for by the State in this case, every hotel porter, every cloak-room attendant, and every lodging-house keeper who receives or handles property on behalf of his lodger, would be exposing himself to prosecution, and possibly to conviction, unless he made enquiries which seem to me to be inappropriate to the situation in which he was acting. No servant would be safe in accepting, in the normal course of his employment, detentio of anything on behalf of his master, nor would any member of a household be safe in doing so on behalf of any other member."

Die uitsprake in Nel en Mtolo se sake is aan heelwat kritiek onderwerp. Die belangrikste punt van kritiek, myns insiens, is dat Nel se saak blykbaar n verkeerde vertolking aan die uitspraak in Von Elling se saak geheg het - soos uitgewys in

Hunt, South African Law and Procedure, hersiene tweede uitgawe, vol. II bl. 744 (asook in vorige uitgawes), word dit beklemtoon in Von Elling se saak (in die passasie hierbo aangehaal) dat Von Elling nie die motor gehou het "for his own profit or gain" nie. Oor die gevaar genoem in Nel se saak dat n persoon wat goedere hou om dit aan die polisie te oorhandig, skuldig aan n oortreding van die artikel mag wees, sê die geleerde skrywer die volgende (op bl. 744):

"While it seems true to say that this cannot have been the legislature's intention, it is doubtful whether the way in which to avoid this conclusion is by bending the meaning of 'possession'. The better approach, it is submitted, is to say that in those cases, as with common-law receiving, X has not acted unlawfully, the legislature having intended s 37 not to apply to lawfully justified receivings into possession."

Ek stem met hierdie standpunt saam. Sien Ex parte Minister of Justice : re Rex v. Maserow and Another 1942 AD 164 op bl. 170.

Daarbenewens wys Hunt daarop (ibid., bl. 745) dat die vrese uitgespreek in Mtolo se saak (supra) oor die posisie van

"every hotel porter, every cloakroom attendant, and every lodging-house keeper" effe oordrewe voorkom. Hy stel dit as volg:

"Unless there are special circumstances, a porter, cloakroom attendant or lodging-house keeper cannot have anything but reasonable cause - even if he makes no enquiries - for believing that the depositor is entitled to deal with the goods. Therefore, unless there are special circumstances, prosecutions and convictions are inconceivable. If there are special circumstances, it is difficult to see why s 37 should not apply."

Hier ook lyk Hunt se standpunt vir my gegrond.

Nel en Mtolo se sake is gevolg in S v Visser 1969(2) PH H 156 (NK) en S v Henderson and Another 1969(2) SA 439 (E), maar dit is nie nodig om hierdie sake in besonderhede te behandel nie.

Die juistheid van die uitsprake in Nel en Mtolo se sake is pertinent geopper in S v Zungu 1972(3) SA 44 (N). Die feite in daardie saak was dat ene Govender by 'n winkel ingebreek het en sigarette gesteel het. Govender en ene Pillay het later die sigarette na die appellant geneem met die versoek dat sy dit vir hulle hou totdat hulle dit later sou kom haal. Na 'n deeglike

oorweging van die vorige gewysdes, asook van die bogemelde kritiek deur Hunt, kom die hof (HENNING R, met wie LEON R saamgestem het) tot die volgende gevolgtrekking (op bl. 49 E-H):

"I am persuaded by a consideration of the cases referred to above, that the better view is that in order to obtain a conviction in terms of sec. 37(1) of Act 62 of 1955, it is incumbent upon the State to prove that the accused received stolen property into his possession in the sense that he had detentio thereof as well as physical control, where there is no proof, as in this case, of acquisition of the property. 'Physical control' has not been defined in any of the cases referred to, but it seems clear that for physical control to exist it is not essential that the receiver should intend to, or in fact exercise control on his own behalf or on behalf of someone other than the person who delivered the property. If the receiver has detentio of stolen property in circumstances where he has either expressly or by necessary implication undertaken to safeguard it on behalf of the person from whom it is received, it appears to me that he has, in fact, physical control of it. The measure of such control may be limited, but once it exists, there is a receiving into possession within the contemplation of sec. 37(1) of Act 62 of 1955. Indeed, I venture to suggest that, although exceptions are conceivable, detentio would generally be accompanied by physical control."

Die hof het dus bevind dat die appellant skuldig was aan 'n oortreding van artikel 37(1). Sy het detentio van die

sigarette gehad asook fisiese beheer. Oor laasgenoemde element sê die hof (op bl. 50 C):

"I am satisfied that once she received the stolen cigarettes she assumed physical control thereof. She was entitled to keep them in whatever place she chose in her room. Moreover, by undertaking the obligation of safe keeping she obviously also obliged herself not to permit the removal of the cigarettes by third parties.

Zungu se saak is sedertdien gevolg in S v Moniz 1982(1)

SA 41 (K) op bl. 47 G tot 48 C en S v Krause 1982(1) SA 943 (NK) op bl. 948 D tot 949 A. (Laasgenoemde was h beslissing van drie regters van die Noord-Kaapse Afdeling wat afgewyk het van daardie hof se vorige beslissing in S v Visser, supra). Zungu se saak het ook byval gevind by akademiese skrywers. Sien Hunt, op cit., bl. 744; Snyman, Strafreg, 2 e uitg., bl. 549-550 en Hiemstra, Suid-Afrikaanse Strafprosesreg, 4 e uitg., bl. 827. Om die redes hierbo uiteengesit meen ek dat dit korrek beslis is.

In die onderhawige saak het die hof a quo hom gebonde geag aan die beslissings in Nel se saak en Mtolo se saak, en op daardie grondslag die appèl op die derde aanklag gehandhaaf. Ek

het reeds aangedui dat Nel en Mtolo se sake myns insiens verkeerd beslis is, en dit volg dus dat die hof a quo die saak op 'n verkeerde grondslag benader het. Die vraag was of die applikant detentio en fisiese beheer oor die gesteelde artikels gehad het, en die blote feit dat hy sodanige beheer vir die voordeel van Heyns uitgeoefen het, soos hy beweer het, sou geen verskil maak nie. Ek wil nie die getuienis op hierdie aspek in besonderhede behandel nie. Dat hy detentio van die voertuie gehad het, was gemene saak. Dit blyk verder duidelik uit die applikant se eie getuienis dat die voertuig in aanklag 3, soos ook die voertuie betrokke in aanklagte 2 en 4, onder sy beheer op sy perseel was. Hy was in besit van die voertuie se sleutels, en het hulle gestoor waar hy goed gedink het - meestal agter slot en grendel in sy stoor waarvan hy die sleutel gehad het. Onder hierdie omstandighede het die applikant myns insiens fisiese beheer oor, die voertuie gehad. Ek meen gevolglik dat die applikant hierdie voertuie "in sy besit ontvang" het binne die betekenis van artikel 37 toe hy hulle van Heyns ontvang het. Dit is dus nie

nodig om te oorweeg of die hof a quo reg gehad het deur te bevind, wat aanklag 4 betref, dat die applikant die betrokke voertuig "verkry" het toe hy dit later van Heyns gekoop het nie. Aanklag 5 gaan oor 'n Volkswagen enjin wat die applikant van Heyns gekoop het. Hier is artikel 37 klaarblyklik van toepassing.

Myns insiens het die applikant dus die betrokke drie voertuie en die enjin "van iemand anders verkry of in sy besit ontvang" binne die betekenis van artikel 37(1). Geen van die uitsluitingsgevalle genoem in die artikel is van toepassing nie, en dit is gemene saak dat die goedere gesteel was. Die applikant was dus beswaar met 'n bewyslas om te bewys dat hy redelike gronde gehad het om ten tyde van die verkryging of ontvangs aan te neem dat die goed die eiendom was van Heyns (van wie hy gesê het dat hy dit ontvang het) of dat Heyns gemagtig was om daaroor te beskik of om dit van die hand te sit.

By die vraag of die applikant hom van hierdie bewyslas gekwyd het, is daar myns insiens twee faktore van kardinale belang. Die eerste is die applikant se algemene

geloofwaardigheid. Soos blyk uit my bespreking van die eerste aanklag was die applikant 'n deurtrapte leuenaar. Min gewig kan aan sy getuienis oor enige onderwerp geheg word.

Die tweede belangrike aspek is die applikant se getuienis oor die transaksies wat ter sprake is by aanklagte 2 tot 5. 'n Mens moet steeds in gedagte hou dat die applikant se aanvanklike stelling aan die polisie was dat hy al hierdie voertuie en die enjin van Heyns gekoop het. Hy het geen verduideliking vir hierdie leuen gegee nie. Sy latere getuienis moet dus met 'n groot mate van skeptisisme bejeen word.

Volgens die applikant se getuienis het hy die vier voertuie en die enjin sonder enige dokumente van Heyns ontvang, en het hy ook geen rekord ten opsigte van die beweerde transaksies met Heyns nie. Hy is hieroor gekruisvra, en het baie onoortuigend gevaar. In die loop van hierdie kruisondervraging het hy toegegee dat hy Heyns later gewantrou het, maar sy optrede was nie hiermee te vereenselwig nie.

Dan was daar die applikant se optrede ten tyde van sy

inhegtenisneming. Volgens sy getuienis het hy op 27 Desember 1982 van vakansie in Durban teruggekeer. Iemand het hom gesê om die opsigthouer by sy besigheid, ene Saaiman, te bel. Op versoek van Saaiman het hy laasgenoemde by sy huis besoek. Saaiman het hom meegedeel dat Heyns geskiet is, dat daar gesteelde voertuie by hom (Heyns) was, en dat van die voertuie ook by die applikant staan. Aanvanklik, sê die applikant, was hy nie hieroor bekommerd nie, maar toe hy terug by sy huis was, het hy reëlings met sy vrou en 'n ander persoon getref om die voertuie na Heyns se perseel terug te neem. Daarna het hy voertuie sonder ligte na sy perseel sien aankom (blykbaar die polisie). Die applikant het geskrik en probeer om te voet na Heyns se vrou te gaan om uit te vind wat aangaan. Hy het egter verdwaal, en hy het teruggestap deur die stad na van Rensburg se werk. Daarvandaan het hy van Rensburg gebel en hom om die leen van 'n voertuig te vra. Hy het ook verskeie prokureurs gebel. Uiteindelik het hy van Rensburg gevra om hom na die polisie te neem waar hy hom oorgegee het. Hierdie optrede getuig nie van 'n skoon gewete met betrekking tot

die betrokke voertuie nie.

Daar is ook ander faktore wat deur die landdros in ag geneem is, maar dit is nie nodig om almal hier te herhaal nie.

Uit wat ek hierbo aangestip het moet dit reeds duidelik wees dat die applikant hom nie van die bewyslas in artikel 37(1) gekwythet nie.

Weens die voorgaande meen ek dat die landdros tereg die applikant skuldig bevind het op aanklagte 2 tot 5, en dat die hof a quo gefouteer het deur sy appèl op aanklag 3 te handhaaf. Die Prokureur-Generaal se appèl met betrekking tot hierdie aanklag moet dus slaag.

Ten slotte is daar voor ons betoog dat die applikant se vonnis op appèl verminder behoort te word. In hierdie opsig is dieselfde argument voor ons voorgedra as voor die hof a quo, en ek hoef niks meer te sê as dat ek my ten volle vereenselwig met laasgenoemde se uitspraak nie. Die herinstelling van h skuldigbevinding ten opsigte van die derde aanklag maak hieraan geen verskil nie - die vonnis op hierdie aanklag pas aan by dié

op die ander aanklagte en maak trouens geen verskil aan die totale effektiewe vonnis wat opgelê is nie.

Die slotsom waartoe ek kom ten opsigte van die applikant se aansoek om kondonاسie is dat die applikant geen redelike vooruitsig op sukses op appèl het nie, en dat die aansoek gevolglik afgewys moet word.

Die volgende bevel word uitgereik.

1. Die applikant se aansoek om kondonاسie van die laat-indiening van die oorkonde word afgewys.
2. Die Prokureur-Generaal se appèl slaag, en die hof a quo se bevel word gewysig om as volg te lui:

Die appèl word van die hand gewys, en die skuldigbevindinge en vonnisse op alle aanklagte word bekragtig.

E M GROSSKOPF, AR

STEYN, AR
EKSTEEN, AR Stem saam